

*Др Зоран Миладиновић,
доцент, Правни факултет, Ниш*

Садржина и заштита права на топографију интегрисаних кола

Резиме

У раду се анализира право на заштитиу топографија интегрисаних кола као једно од субјективних права интелектуалне својине. Аутор указује да је реч о једној новој категорији права интелектуалне својине, која је због нарочитог значаја и специфичности предмета заштите, морала да буде уређена посебним прописима. Рескитујући обавезе које произлазе из међународних и регионалних извора права, одредбе Закона о заштити топографија интегрисаних кола у појединостима се уклапају у савремена решења из ове области, када је реч о условима, поступку заштите и садржини овлашћења субјекта права на топографију интегрисаних кола. Међутим, када је реч о грађанској правној заштити због повреде субјективног права на топографију, аутор указује на неоправдано различито претирање овог субјективног права у односу на друга субјективна права интелектуалне својине. Залаже се да се у будућим изменама прописа из области интелектуалне својине, правила о накнади штете и року за подношење тужбе за накнаду штете уреди на начин како је то предвиђено за повреду других субјективних права интелектуалне својине. На тај начин сва субјективна права интелектуалне својине имала би исти претман, бар у правном смислу.

Кључне речи: *топографија интегрисаног кола, интегрисано коло, полупроводници, садржина права, повреда права, накнада штете.*

Уводне напомене

Почетком шездесетих година XX века, појава првих интегрисаних кола за која је у недостатку других решења тражена и добијена правна заштита по прописима патентног права и права модела и узорака, најпре у САД и Енглеској а касније и у другим развијеним земљама захтевала је уређивање ове области интелектуалног стваралаштва посебним прописима. Наиме, постојећи прописи, који су се, у недостатку бољих решења, до тада примењивали, нису били адекватни. Заштита по прописима патентног права више није могла бити остваривана, зато што би у том случају остали ван заштите ствараоци који стварају топографије надградњом над постојећим (тзв. ревизибилни инжењеринг), што је у овој области интелектуалног стваралаштва најчешћи случај. За њих заштита по прописима патентног права није била могућа због немогућности да буде испуњен основни услов који се захтева у патентном праву а то је апсолутна новост топографије. Прописи о ауторском праву нису могли бити примењени зато што нису у питању творевине из области науке, књижевности и уметности. Поред тога, у ауторском праву стицање субјективног, ауторског права, врши се самим чином стварања ауторског дела, без обавезе испуњења било каквих формалности у смислу да надлежни орган утврђује да ли дело, или његов стваралац, испуњава за то потребне услове. У случају признавања субјективног права на топографију, потребно је утврдити испуњеност одређених материјалних и формалних услова. Но поред правних, доношење посебних прописа диктирали су и економски разлози који су, може се рећи, били и пресуднији: стварање топографија интегрисаних кола је врло скуп и дуготрајан процес, док је копирање једног интегрисаног кола веома лако и прилично јевтино.¹⁾

Док је седамдесетих година светска производња интегрисаних кола достигла вредност од око 5 милијарди долара, осамдесетих година достигла је вредност од око 20 милијарди долара. Према тадашњим проценама (које су се обистиниле па чак су и премашене), очекивало се да ће продаја интегрисаних кола почетком деведесетих година достићи вредност преко 70 милијарди долара.²⁾ Поред тога, производња интегрисаних кола у којима је садржана топографија из дана у дан се повећавала. Из тог периода потиче податак да је корејска електронска индустрија платила више за интелектуалну својину опредељену у топографијама него што је уложила у некретнине и опрему.³⁾

Сви ови разлози утицали су да земље главни произвођачи интегрисаних кола предузму мере у борби против пиратства које је у овој области постајало све агресивније. Као резултат те борбе, 1984. године, донет је први *sui generis* пропис у САД којим се штити полупроводнички чип (Semiconductor Chip Protection Act)⁴⁾.

1. Ferry, N. - Hurstel, D.: La protection juridique des semi conducteurs, JCP, E 1986 II. no.1480.
2. Вранеш, П., Ранђић, С.; Симић, Д., Марковић, П.: Увод у пројектовање VLSI кола, Београд, Институт „Михаило Пупин“ 1995. стр.1.
3. Литовски Ванчо: Пројектовање електронских кола.- Ниш, 2000., стр.21.
4. Semiconductor Chip Protection Act of 1984.; 302, Title 17, United State Code, Industrial Property 3/85.

Затим је у Јапану, 1985. године, усвојен Закон о заштити шеме веза полупроводничког интегрисаног кола (Act Concerning the Circuit Layout of Semiconductor Integrated Circuit).⁵⁾

На законе о заштити топографија интегрисаних кола (полупроводничких производа), САД и Јапана, Европска унија реаговала је доношењем Директиве о правној заштити топографија полупроводничких производа (Council Directive 87/54/EEC of 16. December 1986 on the legal protection of topographies of semiconductor products), 16. XII 1986. године.⁶⁾ Сврха доношења ове Директиве уочава се из образложења за њено доношење, према коме је „развијање топографија сувише скупо да би се оставило без одговарајуће заштите, зато се предлаже да државе чланице донесу прописе којима би се уредила заштита топографија“.

На основу ове Директиве, убрзо су широм Европе донети закони о заштити топографија интегрисаних кола.⁷⁾ Међутим, заштита на националном и регионалном плану показала се недовољном, па је, под утицајем високоразвијених земаља, првенствено САД и Јапана (јер су решења базирана углавном на основу ових закона), 1989. године, у Вашингтону под окриљем Светске организације за интелектуалну својину (World Intellectual Property Organization), закључен Уговор о интелектуалној својини у вези са интегрисаним колима (Treaty of Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits), чији је један од првих потписника била СФРЈ.

Усвајањем Споразума о трговинским аспектима права интелектуалне својине (Agreement on Trade-related Aspects of Intellectual Property Rights), 1994. године, топографије интегрисаних кола придружене су групи права интелектуалне својине, чиме је ова област интелектуалног стваралаштва уређена на међународном нивоу.

Полазећи од тога да је бивша СФРЈ била једна од осам земаља потписница Вашингтонског уговора, и да је, чланом 35. Споразума о трговинским аспектима права интелектуалне својине (TRIPS Споразум), предвиђено да се земље чланице СТО, и оне које то намеравају да постану, обавезују да обезбеде правну заштиту топографија (шема) интегрисаних кола, наша земља је, 1998. године, донела Закон о заштити топографија интегрисаних кола⁸⁾ (у даљем тексту ЗОЗТИК). Предмет разматрања у овом раду су управо одредбе нашег ЗОЗТИК и то у погледу садржине субјективног права на топографију интегрисаног кола, и у погледу судске заштите у случају повреде права од стране трећих лица.

5. Act Concerning the Circuit Layout of a Semiconductor Integrated Circuit, Industrial Property 10/85.

6. Council Directive 87/54 EEC of 16 december 1986 on the legal protection of topographies of semiconductor products, Official Journal L 024, 27.1.1987. P. 0036 -0040.

7. У складу са препоруком из члана 11. Директиве, већина земаља чланица Европске уније је током 1987./88. донела посебне законе о заштити топографија интегрисаних кола (полупроводничких производа) и то: Немачка 1987., Холандија и Француска 1987., Шпанија 1988., Велика Британија 1989. године.

8. Службени лист СРЈ, 12/98.

1. Предмет заштите

Предмет заштите је топографија интегрисаних кола, тј. интелектуално добро које је продукт људског духа појединца или групе људи. Према нашем ЗОЗТИК (члан 2. став 1.), топографија је на било који начин приказан тродимензионални распоред елемената од којих је најмање један активан, и међувеза у интегрисаном колу, или такав тродимензионални распоред припремљен за производњу одређеног интегрисаног кола“. Интегрисано коло је електронско коло „чија је главна карактеристика његова компактност, тј. густо паковање његових саставних делова на малом простору“.⁹⁾

Према члану 1. тачка б Директиве, предмет заштите је топографија под којом се подразумева „низ слика повезаних међу собом, без обзира на начин како је тај низ фиксиран или кодиран“.

Без обзира на одређене разлике у погледу дефинисања појма топографије, суштина је да је предмет заштите топографија (шема) као нематеријално добро, а не интегрисано коло као готов производ¹⁰⁾.

2. Субјект заштите

Стварање интелектуалних творевина својствено је човеку као физичком лицу. Отуда изворно право заштите топографије припада њеном ствараоцу. Међутим, у стварању топографије може учествовати и више физичких лица. У том случају право на заштиту припада свима који су интелектуално учествовали у стварању топографија.

С обзиром да се субјективно право на топографију не стиче самим чином стварања топографије, већ се то право остварује у одговарајућем поступку код надлежног органа, и да стваралац топографије правом на заштиту може располагати у улози субјекта заштите се могу јавити и лица која нису ствараоци топографије. Поред тога, највећи број топографија ствара се у институтима, односно развојним центрима, тј. у радном односу. У том случају право на заштиту, (на стицање субјективног права на топографију) припада послодавцу. То право изричито предвиђа члан 6. став 2. ЗОЗТИК, према коме се, за топографије створене у радном односу, сходно примењују правила за проналаске створене у радном односу. На основу ове законске одредбе право на заштиту углавном ће имати послодавац, осим ако уговором о раду није другачије предвиђено. Ствараоцу топографије у том случају припада личноправно овлашћење да у пријави за заштиту топографије и другим списима и исправама буде наведен као стваралац.

Директива ЕУ предвиђа посебна правила за топографије створене у радном односу. Уколико је топографија створена у радном односу, државама чланицама остављена је могућност да право на заштиту признају послодавцу, осим ако уго-

9. Марковић, Слободан: Право интелектуалне својине, Београд, 2000., стр.182.

10. Марковић, Слободан: исто, стр.182.

вором о запослењу другачије није предвиђено (члан 3. став 2. Директиве). Исто тако, ако је топографија створена извршењем неког другог уговора а не уговора о запослењу, право на заштиту може се признати лицу које уступа (продаје) топографију, осим ако уговором није другачије предвиђено.

Страна физичка лица могу имати право на заштиту уколико имају стално бораваиште на територији неке од држава чланица ЕУ. Уколико се као субјекти заштите јављају страна правна лица то право могу остварити уколико имају неку стварну и ефектну индустријску или комерцијалну организацију на територији државе чланице ЕУ (члан 3. став 1. и 3. Директиве).

3. Услови за стицање субјективног права на топографију

Да би топографија уживала правну заштиту потребно је да буду испуњена два услова: материјални, који се односи на предмет заштите (топографију) и формални који се тиче субјекта заштите-ствараоца топографије.¹¹⁾ Основни материјално-правни услов који мора бити испуњен је да је новостварена топографија оригинална. Сматра се да је топографија оригинална уколико је резултат интелектуалног напора ствараоца топографије¹²⁾ и уколико у време настанка није била општепозната међу ствараоцима топографија, или у индустрији полупроводника (интегрисаних кола).

Поред тога, стваралац топографије, односно његов правни следбеник, мора извршити заштиту-регистрацију створене топографије код надлежног органа за интелектуалну својину. Та формалност се мора спровести у року од две године од прве комерцијалне употребе топографије или у року до 15 година од стварања топографије.

Стицање субјективног права врши се у одговарајућем поступку код надлежног органа за интелектуалну својину. Поступак се покреће подношењем пријаве која мора да садржи: захтев за признавање права на топографију; назив топографије; податке о подносиоцу пријаве али и о ствараоцу топографије, ако подносилац пријаве није њен стваралац; датум подношења пријаве; датум настанка топографије, ако топографија није била комерцијално употребљавана, или место и датум када је топографија први пут комерцијално употребљена (члан 12. ЗОЗТИК).

Уз пријаву се прилаже: опис топографије на начин који дефинише електронску функцију коју интегрисано коло, израђено према топографији, обавља; графички приказ топографије; примерак интегрисаног кола израђеног према топографији, ако је интегрисано коло комерцијално употребљавано; доказ о комерцијалној употреби топографије; изјава о праву на подношење пријаве ако подносилац пријаве није и стваралац топографије; захтев подносиоца пријаве да се делови пријаве који представљају пословну тајну не објављују (члан 12. став 3. ЗОЗТИК).

11. Schmidt-Szalewsky, Joanna - Pierre, Jean Luc: Droit de la propriété industrielle.-Paris, 2000., p. 129.

12. Ferry, N. - Hurstel, D.: La protection juridique des semi conducteurs, JCP, E 1986., II. no. 1480.

Надлежни орган не мора уважавати захтев за необјављивање података који представљају пословну тајну ако се откривање наложи од стране суда или у случају спора око повреде права на топографију (члан 4. став 2. Директиве). Након спроведеног поступка испитивања испуњености формалних и материјалних услова, надлежни орган може одбити захтев за признавање субјективног права на топографију уколико нису испуњени прописани услови,¹³⁾ или се подносиоцу пријаве признаје субјективно право на топографију, уколико су за то испуњени услови. Ако је субјективно право на топографију признато, субјекту заштите издаје се исправа о признатом праву и та чињеница се објављује у службеном гласилу органа за интелектуалну својину.¹⁴⁾

4. Садржина субјективног права на топографију

Стицањем субјективног права на топографију интегрисаног кола, субјект права стиче искључиво право на економско искоришћавање заштићене топографије. Садржину субјективног права на топографију чини низ позитивних имовинскоправних овлашћења, и негативно овлашћење да се супротстави сваком лицу које заштићену топографију искоришћава без његове сагласности.¹⁵⁾

Позитивна имовинскоправна овлашћења субјекта заштите чине:

а/ овлашћење на репродуковање заштићене топографије у целини или њених битних делова. Под овим овлашћењем подразумева се овлашћење на умножавање заштићене топографије средствима за копирање (на фотокопир апарату, филму, рачунару)¹⁶⁾ и то у циљу њеног даљег искоришћавања (члан 16. ЗОЗТИК; чл. 5. став 1. Директиве).

б/ овлашћење на производњу интегрисаних кола која садрже заштићену топографију или њене битне делове. Ово је „срж“ позитивног овлашћења субјекта права, а Директива га дефинише као „овлашћење на комерцијално експлоатисање заштићене топографије“. При томе се према члану 1. Директиве, под комерцијалном експлоатацијом заштићене топографије подразумева: продаја, изнајмљивање, давање у закуп, или било који други вид комерцијалне дистрибуције или понуде у ту сврху. Ставом 2. члана 1. Директиве предвиђено је да се комерцијална експлоатација може и шире тумачити у складу са техничким развојем (техничким могућностима експлоатације).

в/ овлашћење на увоз, стављање у промет или комерцијално искоришћавање топографије или њених битних делова на други начин, или искоришћавање интегрисаних кола у којима је садржана заштићена топографија.

д/ овлашћење на располагање стеченим правом (уговором о цесији или лиценци). Француско право у том погледу упућује на аналогну примену правила патен-

13. Schmidt-Szalewsky, Joanna - Pierre, Jean Luc: op. cit., p. 130.

14. Schmidt-Szalewsky, Joanna - Pierre, Jean Luc: op. cit., p. 130.

15. Ferry, N. - Hurstel, D.: op. cit., p. 1481.

16. Марковић, Слободан: op. cit., стр. 185.

тног права (члан 622. тачка 7. Кодекса о интелектуалној својини), према коме се правом на топографију може располагати уговором уз обавезу плаћања лицендне накнаде или без плаћања накнаде (донација, зајам.). Наш ЗОЗТИК (члан 20.) предвиђа и посебна правила за уговор о цесији, односно лиценци топографије. Прво уговор производи правна дејства само ако је сачињен у писменој форми. На захтев једне од уговорних страна уговор се уписује у регистар топографија, а лице које је последње уписано у Регистар топографија сматра се носиоцем права на топографију.

Поред ових позитивних овлашћења, субјект заштите има право да трећим лицима забрани сваки вид комерцијалног искоришћавања заштићене топографије (члан 36. TRIPS), као и да се супротстави увозу заштићене топографије или њених битних делова ако су намењени комерцијалној употреби.¹⁷⁾

Полазећи од решења садржаних у члану 37. TRIPS Споразума и члана 8. Директиве, у члану 17. нашег ЗОЗТИК, прописана су одређена ограничења искључивих овлашћења субјекта заштите, тако да трећа лица могу у одређеним случајевима искоришћавати заштићену топографију а да тиме не повређују искључива овлашћења субјекта заштите. Ти услови су јасно прописани нормама објективног права, тако да не постоји могућност ширег тумачења разлога за ограничење. Прво, нема повреде субјективног права на топографију у случају када треће лице које је на законит начин дошло до примерка топографије или интегрисаног кола, такву топографију или интегрисано коло стави у промет. Ради се о ограничењу субјективног права на топографију обухваћеног институтом исцрпљења права.¹⁸⁾ Поред тога, нема повреде права на топографију ако се топографија користи од стране трећих лица у личне некомерцијалне сврхе, сврхе истраживања, процене или изучавања концепције система и сл. Најзначајније ограничење учињено је у корист стваралаца нових топографија. Наиме, неће се сматрати повредом искључивих права на топографију и интегрисано коло уколико је проучавањем и на основу већ постојеће топографије створена нова топографија (ревизибилни инжењеринг) (члан 37. став 1. TRIPS; члан 8. став 2. Директиве; члан 17. став 1. ЗОЗТИК).

Француско право, третирајући топографије као правао блиско патентном праву предвиђа могућност ограничења права на топографију и у другим случајевима, као што су принудна лиценца, искоришћавање топографије за потребе народне одбране или у циљу сузбијања монополског положаја (члан 613. 19. 1. Кодекса о интелектуалној својини). Француска теорија сматра да се ограничење на топографију може прописати и у виду принудне лиценце у јавне сврхе.¹⁹⁾

Значајно је такође решење садржано у Директиви, према коме лицу које је искоришћавало топографију (производило интегрисана кола на основу заштићене топографије), а које је савесно, не може бити забрањено да тај производ комерцијално искоришћава, али у том случају мора носиоцу права платити правичну

17. Ferry, N. - Hurstel, D: op. cit., p. 1481.

18. Ferry, N. - Hurstel, D: op. cit., p. 1481.

19. Schmidt-Szalewsky, Joanna - Pierre, Jean Luc: op. cit., p. 130.

накнаду за искоришћавање топографије, и то од момента сазнања да је право заштићено.

Искључива овлашћења субјекта права на топографију временски су ограничена на период од 10 година. Рок трајања заштите може се рачунати алтернативно: од датума прве комерцијалне употребе или од датума подношења уредне пријаве органу надлежном за заштиту топографије (члан 18. став 1. ЗОЗТИК). Чланом 7. Директиве предвиђена је могућност да државе чланице могу прописати да се рок трајања права на топографију може рачунати и од датума стварања топографије. Рок заштите истиче крајем календарске године у којој истиче рок од 10 година заштите.

5. Грађанскоправна заштита у случају повреде субјективног права на топографију

Према нашем ЗОЗТИК, грађанскоправна заштита права на топографију остварује се подношењем једне од две тужбе које закон предвиђа: тужбе због повреде права на топографију и тужбе за оспоравање права на заштиту топографије.

5.1. Тужба због повреде права на топографију

Претпоставка за подношење тужбе због повреде права на топографију је постојање повреде права од стране трећих лица. Повредом се сматра сваки вид комерцијалног искоришћавања заштићене топографије без сагласности субјекта права, осим ако треће лице не искоришћава заштићену топографију позивајући се на неко од ограничења предвиђених законом.²⁰⁾ Поред тога, потребно је да је противправна радња предузета у време и на територији важења субјективног права на топографију. Активно легитимисана лица на подношење тужбе због повреде права су носилац права на топографију и стицалац искључиве лиценце. Подносилац пријаве за признавање права на топографију не може поднети тужбу због повреде права из пријаве за признавање права на топографију. То је једно од одступања у односу на решења из Закона о патентима, Закона о жиговима и Закона о моделима и узорцима. Ако је реч о повреди личноправног овлашћења ствараоца топографије, онда тужбу због повреде права може поднети и физичко лице које је топографију створило, али само ако у пријави за признавање права и другим списима и исправама није наведено као стваралац топографије.

Тужени (пасивно легитимисани) је свако лице које је учинило непосредну или посредну повреду туђег права на топографији. Тужени може учествовати у повреди права у својству непосредног извршиоца, саизвршиоца, подстрекача, помагача и сл.²¹⁾

20. Бесаровић, Весна: Интелектуална својина (Индустријска својина и ауторско право), Београд, 2000., стр. 216.

21. Марковић, Слободан: Право интелектуалне својине..., стр. 253.

Тужбом због повреде права на топографију тужилац може истаћи неколико тужбених захтева алтернативно или кумулативно и то:

а/ Захтев за утврђивање постојања повреде права.- Овим тужбеним захтевом тужилац тражи од суда да утврди да је учињена повреда неког од искључивих овлашћења из садржине права на топографију, да је тужени њен учинилац и да је одговоран за повреду. Смисао истицања овог тужбеног захтева је оправдан само ако му следи неки од осталих законом предвиђених тужбених захтева, и зато не треба очекивати да се у пракси истакне као самосталан тужбени захтев.

б/ Захтев за престанак повреде права.- Претпоставка за истицање овог тужбеног захтева јесте да је повреда права учињена и да још увек траје или да постоји реална опасност да дође до поновљене повреде права. Уколико је повреда права учињена више пута и постоји опасност да се настави суд је овлашћен да на захтев тужиоца, изрекне меру забране онолико пута колико је потребно да се са повредом престане.²²⁾

и/ Захтев за накнаду материјалне штете (стварне штете и измакле добити).- Правило је да се неовлашћеним коришћењем туђег интелектуалног добра субјекту права наноси штета. У случају повреде субјективних права интелектуалне својине та штета најчешће се састоји у губитку оног износа накнаде који би носилац права остварио да је уз његову сагласност (на основу уговора о лиценци) треће лице искоришћавало предмет заштите. Захтев за накнаду штете централни је тужбени захтев у случају повреде права на топографију. Овом тужбеном захтеву има места међутим, само уколико је носилац права, услед неовлашћеног коришћења топографије, претрпео умањење на својој имовини (стварна штета) или је услед тога спречен да увећа своју имовину (изгубљена добит). Правила грађанског права налажу да се у случају наношења штете, оштећеном врати оно што му је одузето. Међутим, у случају повреде субјективних права интелектуалне својине, уопште па и случају повреде права на топографију, због самог предмета заштите тај принцип није могуће применити. Зато је једини начин да се штета накнади у новчаном облику.

Правила нашег ЗОЗТИК о накнади штете због повреде права на топографију умногоме се разликују у односу на друге прописе из области интелектуалне својине (посебно у односу на прописе из области индустријске својине).

Та разлика се огледа у следећем: према члану 27. став 1. ЗОЗТИК, неће одговарати за накнаду штете лице које економски искоришћава интегрисана кола у којима је садржана заштићена топографија ако је било савесно, (није знало нити је могло знати) да је у интегрисаним колима садржна заштићена топографија. Тужилац, може рачунати на накнаду штете тек од момента када је треће лице (тужени) сазнао да су интегрисана кола која оно ставља у промет незаконито произведена. Чак и у том случају тужиоцу припада право на висину накнаде коју би добио да је са туженим закључио уговор о лиценци. Сви прописи из области индустриј-

22. Monsseron, J.M: Contrefaçon et recours de l'utilisateur industriel (Revue de droit des affaires internationales), 1991., p. 715.

ске својине предвиђају да у случају повреде патента, модела или узорка, жига и географске ознаке порекла²³⁾ тужени одговара за накнаду штете без обзира на кривицу. Штавише, у случају да је штета проузрокована намерно, оштећени има право да захтева накнаду штете у троструком износу стварне штете и измакле добити.

Што се тиче рока, тужба за накнаду штете због повреде права на топографију може се поднети у субјективном року од годину дана од дана сазнања за повреду и учиниоца, али не после истека рока од три године од дана учињене повреде (објективан рок). Остали прописи из области интелектуалне својине (и индустријске својине и ауторског права) предвиђају субјективни рок од три године, односно објективни рок од пет године.

д/ Захтев за објављивање пресуде у средствима информисања о трошку туженог.- Сврха овог тужбеног захтева је да се јавност упозна да је учињена повреда права на топографију, које је лице учинило повреду и која му је санкција изречена. Иако по својој природи овај тужбени захтев има функцију отклањања стања насталог повредом права на топографију, превасходни циљ му је постизање одређене моралне сатисфакције за тужиоца.

5.2. Тужба за оспоравање права на заштиту топографије

За сва субјективна права индустријске својине карактеристично је да се стичу у одговарајућем управном поступку код надлежног органа за интелектуалну својину. Тај поступак се покреће пријавом за признавање права коју може поднети изворни субјект или његов правни следбеник. Оно што је такође карактеристично за права индустријске својине је да надлежни орган не утврђује по службеној дужности да ли лице које је поднело пријаву за признавање права на заштиту има на то право или не. У таквој ситуацији постоји реална могућност да субјективно право на топографију буде признато лицу које на то нема право или које на то има право заједно са још неким лицем (када је топографија створена заједничким интелектуалним радом више лица). Закон о заштити топографија у том случају предвиђа тужбу за оспоравање права на заштиту као једино правно средство које стваралац топографије може користити. Према томе, тужбу за оспоравање права на заштиту може поднети стваралац топографије или његов правни следбеник против лица које је поднело пријаву за признавање права на топографију, или против лица коме је то право признато.

Тужилац тужбом од суда захтева да утврди да он има право на заштиту топографије уместо лица, или заједно са лицем, које је поднело пријаву, односно које је постало носилац права на топографију.

Рок за подношење ове тужбе је рок трајања топографије, тј. рок од 10 година. Оно што је битно истаћи код ове тужбе јесте чињеница да усвајањем тужбеног захтева настају одређене промене које је потребно прилагодити правом стању

23. Видети чл. 79. став 2. Закона о патентима; чл.49. став 1. Закона о жиговима; чл. 44. Закона о моделима и узорцима; чл.49. Закона о географским ознакама порекла., Сл. лист. СРЈ, 15/95.

ствари. Уколико се тужба поднесе док је поступак за признавање права у току, надлежни орган за интелектуалну својину ће, на основу правоснажне пресуде, у регистар пријава уписати тужиоца као подносиоца пријаве. Уколико се тужба подноси након што је право на топографију признато, надлежни орган ће, опет на основу правоснажне пресуде, у регистар топографија, као субјекта права уписати тужиоца.

Поставља се питање каква је судбина евентуално закључених уговора којима је носилац права на топографију у међувремену располагао (уговор о лиценци, односно цесији). Закон о заштити топографија интегрисаних кола (као ни други закони) не садржи одредбе о том питању. У правној теорији међутим, преовлађује схватање да лице коме је правоснажном пресудом признато право на заштиту не мора да прихвати тако закључене уговоре, па трећа лица, стицаоци лиценце, морају да престану са искоришћавањем топографије. Уколико трећа лица и након извршених промена у Регистру топографија наставе са коришћењем топографије позивајући се на чињеницу да на то имају право по основу уговора закључених са претходним носиоцем права, тужилац који је успео у спору, нови носилац права, има право да поднесе тужбу против њих, због повреде права и за накнаду штете.²⁴⁾

Закључак

У нашој земљи заштита топографија интегрисаних кола, односно заштита ставараоца топографија, први пут је законски уређена Законом о заштити топографија интегрисаних кола из 1998. године. Доношењем наведеног закона наша земља имала је у виду два циља: први је да своје законодавство усклади са међународним и регионалним изворима права из ове области, други је да се подстакне развој домаћих топографија интегрисаних кола, а томе и домаћи ставараоци подстакну на заштиту топографија у нашој земљи. Што се тиче услова заштите топографија и садржине овлашћења субјекта права, закључак је да су одредбе ЗОЗТИК у потпуности хармонизоване не само са међународним и регионалним изворима права, већ су у доброј мери идентичне и са прописима упоредног законодавства из ове области.

Када је реч о грађанскоправној заштити због повреде субјективног права топографије, закључак је да решења садржана у ЗОЗТИК одударају од владајућих правила о накнади штете и року у коме се заштита може остварити. Правило по коме се у случају неовлашћеног коришћења интегрисаних кола у којима је садржана заштићена топографија, тужени може обавезати на накнаду штете највише у висини коју би платио да је са тужиоцем закључио уговор о лиценци, директно подстиче трећа лица да неовлашћено искоришћавају заштићене топографије. Наиме, ако неко унапред зна да у случају тужбе због повреде права не може бити осуђен да плати више него што би платио да закључује уговор о лиценци зашто би онда закључивао уговор о лиценци.

24. Марковић, Слободан: Патентно право, Београд, 1997., стр. 153.

Што се тиче рока застарелости за подношење тужбе због повреде права, он није у складу са општим правилима о застарелости из грађанског права, нити са посебним правилима из области интелектуалне својине.

Имајући у виду наведена решења постављају се следећа питања: прво, зашто се у случају повреде топографије од туженог може захтевати највише износ који би се добио да је закључен уговор о лиценци? Друго, који је разлог да је рок застарелости за подношење тужбе за накнаду штете због повреде топографије као субјективног права знатно краћи у односу на друга субјективна права интелектуалне својине? Треће, поставља се питање да ли је топографија интегрисаног кола мање вредно субјективно право, или су остала субјективна права интелектуалне својине знатно „вреднија“ права, па им треба пружити посебну правну заштиту која знатно одудара од општих правила о накнади штете?

Зато је потребно да се у предстојећим изменама законских прописа из области интелектуалне својине, ова питања на идентичан начин уреде. На тај начин сва субјективна права интелектуалне својине имала би исти третман.

Zoran Miladinović, Ph. D.
Assistant Professor, Faculty of Law, Niš

Contents and Protection of the Rights to Topography of Integrated Circuits

Summary

This paper analyses the right to protection of topographies of integrated circuits as one of subjective rights of intellectual property. The author indicates that the issue is a new category of the rights of intellectual property which had to be regulated by special rules due to the particular significance and specific character of the subject of protection. Respecting the obligations that result from international and regional sources of the right, the provisions of the law on protection of topography of integrated circuits fit completely into the contemporary solutions in this field, as far as terms, procedure of protection and contents of authorization of the subject's right to topography of integrated circuits are concerned. However, in view of civil law protection in case of violation of subjective right, topography the author emphasizes the unjustifiably different treatment of this subjective right, as compared to other subjective rights of intellectual property. The author proposes that in future changes in the field of intellectual property, the rules concerning compensation for damage and the term for submitting a legal claim for damages should be regulated in the same way as stipulated for violation of other subjective rights of intellectual property. Thus all subjective rights of intellectual property would have the same treatment, at least in legal sense.

Key words: *topography of integrated circuit, integrated circuit, semiconductors, contents of the rights, violation of the right, compensation for damage.*